

ANALIZA PEST – METODĂ EFICIENTĂ DE ANALIZĂ A DEZVOLTĂRII ECONOMIEI NAȚIONALE (EXEMPLUL ZONELOR ECONOMICE LIBERE)

V. Mamaliga, dr. ing., conf.univ., D. Odaini, drd
Universitatea Tehnică a Moldovei

INTRODUCERE

În practica mondială există mai multe metode de analiză a activității economice, una din cele mai răspândite este analiza SWOT. Acest tip de analiză este utilizat pentru evaluarea activității întreprinderilor și/sau a unor ramuri întregi ale economiei naționale. O incomoditate a acestei metode reprezintă separarea factorilor de influență pe factori **interni** și factori **externi**, fără ai clasifica, în special factorii externi. Anume factorii externi reprezintă forța motrice a oricărei economii. Nu este o excepție nici Republica Moldova, deoarece activitatea economică a țării constă din activitatea de import (valoarea importului a constituit cca 5317,0 mil. dolari SUA în 2014) și export (valoarea exportului a constituit cca 2339,5 mil. dolari SUA în 2014)(1).

Pentru a evidenția factorii externi în practica mondială se folosește analiza **PEST**, care clasifică factorii externi astfel: **politici, economici, socio-culturali și tehnologici**.

În zonele economice libere activitatea agenților la fel este axată în cea mai mare parte pe activități de import-export. De exemplu, volumul producției exportate din cadrul acestor formațiuni economice a crescut de la 46,30 mil. dolari SUA în anul 2004, la 226,9 mil. dolari SUA în anul 2014, deci activitatea rezidenților cade sub incidența directă al aceluiași factori externi. Prin urmare, analiza PEST reflectă cel mai bine factorii care ar influența activitatea acestor formațiuni economice precum și a economiei întregii țării.

1. ANALIZA PEST. NOȚIUNI DE BAZĂ

Analiza PEST, spre deosebire de analiza SWOT, este o analiză a mediului extern și prevede analiza următorilor factori (2):

- 1) Politici;
- 2) Economici;
- 3) Socio-Culturali;
- 4) Tehnologici.

Analiza PEST mai poate fi reprezentată sub formă de matrice (figura 1).

Analiza PEST (factorii externi)	
Politici (P)	Economici (E)
Socio-culturali (S)	Tehnologici (T)

Figura 1. Matricea analizei PEST.

Anume acești factori pot influența activitatea și dezvoltarea durabilă a activității zonelor economice libere pe teritoriul Republicii Moldova.

2. ANALIZA PEST A ZONELOR ECONOMICE LIBERE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Luând în considerație specificul situației economice și politice în Republica Moldova, autorul a identificat o serie de factori care au impact direct sau indirect asupra activității acestor formațiuni economice.

Astfel, analizând mediul extern pot fi evidențiați un șir de factori externi ce influențează activitatea zonelor economice libere și care sunt prezentați în tabelele 1, 2, 3, 4.

Tabelul 1. Factorii politici.

Tipul guvernării
Stabilitatea legislativă
Respectarea legii, birocracia, corupția
Tendențele de implicare a statului
Legislația muncii
Instabilitatea politică
Politica de cooperare cu organizații străine și cu țările vecine

Tabelul 2. Factorii economici.

Situația curentă în economie
Inflația, rata de refinanțare și ratele dobânzilor
Globalizarea
Rata șomajului, cererea la muncă, costul forței de muncă
Venitul disponibil

Tabelul 3. Factorii socio-culturali.

Situația demografică
Modele de angajare, atitudinea față de muncă
Asigurarea sănătății și a educației
Mobilitatea populației
Stilul de viață ales
Probabilitatea schimbărilor socio-culturale
Amplasarea geografică

Tabelul 4. Factorii tehnologici.

Politica statului în domeniul tehnologic
Impactul tehnologiilor noi
Impactul internetului și reducerea costului de comunicare
Activitatea de cercetare-dezvoltare
Impactul transferului tehnologic
Probabilitatea schimbărilor tehnologice pe perioada medie de timp 3-5 ani

2.1. Factorii politici

Factorii politici au un impact major asupra atragerii investitorilor în zonele economice libere. Descrierea detaliată a acestor factori este prezentată în continuare.

O economie deschisă spre o cooperare și o guvernare democratică influențează pozitiv atragerea noilor investitori și respectiv dezvoltarea zonelor economice libere.

De la apariția legislației care reglementează funcționarea zonelor economice libere, aceasta a suferit un număr esențial de modificări, în total 21 la număr (3). Aspectul negativ al instabilității legislației nu atrage investitorii dar dimpotrivă face ca investitorii să caute alte zone de interes.

Din punct de vedere al birocrăției și al corupției, acești doi factori la fel influențează negativ activitatea zonelor economice libere, deși aceștia reprezintă rezultatul direct al instabilității legislației. Pentru reducerea numărului de acte ce reglementează activitatea agenților economici pe teritoriul Republicii Moldova a fost inițiat un proces de reforme numit Ghilotina I (4), în anul 2004, și Ghilotina II (5) în anul 2007. Astfel, au fost abrogate peste 300 de acte normative ce favorizau fenomenul birocrăției și al corupției.

O problemă majoră în activitatea zonelor economice libere pe teritoriul Republicii Moldova o constituie implicarea statului în activitatea acestor formațiuni economice. Un exemplu este conflictul între rezidenții ZEL "Bălți" și Inspectoratul Fiscal

de Stat. Acest conflict este datorat mecanismului existent de acordare a facilităților, deoarece există conflict de interese între Ministerul Economiei al RM și Ministerul Finanțelor. Astfel, interesul Ministerului Economiei este de a atrage investițiile prin oferirea unor facilități de ordin fiscal, iar pe de altă parte, Ministerul Finanțelor este cointerestat în colectarea unui volum cât mai mare de impozite pentru suplinirea bugetului de stat.

Un impact negativ asupra activității zonelor economice libere îl poate avea instabilitatea politică. Această problemă în prezent este foarte actuală pentru Republica Moldova, deoarece vectorul politic încă nu este bine determinat.

Sunt foarte importante aspectele ce țin de cooperarea internațională și politica de vecinătate cu UE, a căror promovare implică apariția de noi strategii și instrumente financiare.

În această ordine de idei, este primordial ca politica de stat în domeniul zonelor economice libere să fie axată pe optimizarea legislației, delegarea responsabilităților, înlăturarea deficiențelor, perfecționarea infrastructurii și alinierea ei la cele mai avansate practici internaționale.

2.2. Factorii economici

Ciclul economic în perioada analizată este caracterizat de creșterea volumului producției industriale. Situația respectivă are un aspect benefic asupra activității zonelor economice libere, adică generează o creștere și mai mare a volumului producției. Un aspect pozitiv în activitatea zonelor economice libere este creșterea ponderii exporturilor acestora în exportul total pe țară. În anul 2014 această pondere a ajuns la cca 9,7%, pe când în anul 2004 această valoare a constituit 4,7% (6).

Inflația, rata de refinanțare și rata dobânzii influențează indirect activitatea zonelor economice libere, în primul rând prin prețul la resursele economice folosite. Cu cât rata inflației este mai mare cu atât prețul la resurse economice crește, mai ales în cazul resurselor ce provin din import. În acest caz, avantajul rezidenților acestor formațiuni economice constituie orientarea spre export. Astfel, creșterea prețului la resursele energetice nu este resimțită ca în restul teritoriului țării. Rata de refinanțare și rata dobânzii la credite influențează mai mult investitorii autohtoni și într-o mai mică măsură - pe cei străini.

Odată cu semnarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană la data de 27 august 2014, a fost deschis accesul

agenților economici pe piața Uniunii Europene. Acest fapt favorizează și mai mult activitatea zonelor economice libere în Republica Moldova.

Dacă rata șomajului este scăzută, aceasta denotă o cerere ridicată la factorul muncă, și respectiv va duce la creșterea costurilor de atragere a forței de muncă.

2.3. Factorii social-culturali

O parte din acești factori au un impact direct asupra activității zonelor economice libere și unul din acest factori este factorul demografic. Deși influența acestui factor este de lungă durată oricum ea este esențială. Conform Anuarului statistic (1), dinamica creșterii populație pe parcursul ultimilor 15 ani este negativă, aceasta înseamnă că în curînd se va micșora oferta de forță de muncă, sau se poate ajunge chiar la un deficit de forță de muncă. Ca urmare, situația demografică nefavorabilă influențează negativ activitatea zonelor economice libere, precum și a situației economice în țară.

O influență importantă asupra activității zonelor economice libere o poate avea și structura populației după mediul de trai (urban, rural). În Republica Moldova structura populației după mediul de trai este de 42,2% în mediul urban și 57,8% în mediul rural. Astfel, concentrația de forță de muncă este mai mare în mediul rural. Deoarece în Republica Moldova distanțele dintre centrele raionale și localitățile rurale nu sunt mari, deschiderea zonelor economice libere în centrele raionale va antrena în activitatea rezidenților o parte considerabilă a populației rurale. În așa fel, va avea loc și dezvoltarea infrastructurii (drumuri, transporturi, etc). Iar o infrastructură dezvoltată la rîndul său este un factor ce va intensifica atragerea investițiilor străine și autohtone.

Apropierea din punct de vedere socio-cultural a populației din Republica Moldova de cea din statele europene prezintă un avantaj pentru mediul investițional în zonele economice libere.

Un aspect forte al acestor formațiuni economice în Republica Moldova este salariul mediu lunar mai mare de cît salariul mediu pe țară. De exemplu, în anul 2014 salariul mediu pe industria prelucrătoare a constituit 4039 lei, pe cînd salariul mediu în zonele economice libere a înregistrat un nivel de 5012 lei (6).

Odată cu atragerea de noi investiții în zonele economice libere cresc și cerințele față de calificarea personalului angajat de către rezidenții acestor formațiuni economice. În acest caz, investitorii preferă de ași pregăti forța de muncă, conform cerințelor proprii. Cu acest scop se

planifică deschiderea Academiei de Meserii a Moldovei din ZEL "Bălți".

Un aspect negativ este migrarea intensivă a populației în afara țării, favorizată în urma Ratificării Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană. Astfel, există riscul ca persoanele instruite să părăsescă țara, și astfel se crează o lipsă a forței de muncă calificate. Însă această problemă are și o latură pozitivă și anume faptul că persoanele acumulează experiență, capital și revin ulterior în Republica Moldova cu scopul reinvestirii mijloacelor bănești. În acest scop Guvernul RM a lansat un șir de programe pentru atragerea capitalurilor provenite din străinătate. Un exemplu este programul "Pare" "1+1".

Un alt aspect social este influența zonelor economice libere nu doar asupra economia țării, prin atragerea investițiilor și creșterii exportului, dar și asupra economiei regionale. Astfel, crește bunăstarea populației în regiune și încep să se dezvolte ramurile aferente, așa ca prestarea serviciilor (transport de pasageri, puncte de alimentație publică, centre de distracție, saloane de frumusețe, etc) și industria prelucrătoare a produselor agricole, care la rîndul său antrenează forță de muncă suplimentară.

După cum s-a menționat, amplasarea geografică a zonelor economice libere are o influență decisivă asupra activității acestor formațiuni economice, adică cu cît sunt mai accesibile resursele, inclusiv accesul la diverse căi de transport și infrastructură, cu atît probabilitatea realizării cu succes a proiectelor legate de crearea zonelor economice libere va fi mai mare.

2.4. Factorii tehnologici

În prezent resursele tradiționale implicate în afaceri: omul, utilajele, materiile, mijloacele bănești, se completează cu cea de a cincea resursă - tehnologiile informaționale.

Un alt aspect important îl are efectul globalizării, care impune creșterea vitezei de transfer a cunoștințelor. Astfel, în 2013 apare Strategia de dezvoltare "Moldova Digitală 2020" (7) care prevede asigurarea cu internet de viteză înaltă atuturor localităților din țară.

În prezent, Republica Moldova se află pe locul 6 după viteza de acces la resursele internet, ceea ce prezintă un avantaj în dezvoltarea și atragerea tehnologiilor noi (8).

Un alt aspect favorabil este existența Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic prin intermediul căreia se elaborează și se reglementează

activitatea în domeniul inovației și a transferului tehnologic.

Pentru securizarea proprietății intelectuale pe teritoriul țării activează Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală a Republicii Moldova.

Pentru dezvoltarea activității de cercetare-dezvoltare este elaborată Strategia de Cercetare-Dezvoltare 2020. În cadrul acestui document sunt vizate atât aspectele organizatorice ale lucrărilor de cercetare-dezvoltare, cât și sursele de finanțare.

libere ale Republicii Moldova peanii 2002- 2014.

7. *Hotărîrea guvernului Nr. 857 din 31.10.2013 cu privire la Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale "Moldova Digitală 2020"*

8. <http://www.moldpres.md/news/2014/10/22/14000301>

CONCLUZII

Prin urmare, analiza **PEST** reprezintă o analiză la nivel macroeconomic ce ține de politica economică a țării și organele de resort, așa ca Ministerul Economiei, ca reprezentant al Guvernului și reprezentanții puterii publice locale. Anume aceste organizații de stat, trebuie să studieze minuțios, înainte de a lansa proiecte de creare a zonelor economice libere, toți factorii de influență (politica externă, infrastructura și accesul la căile de transport, metodele de control, politica fiscală, situația demografică în regiune etc.) ce pot influența activitatea zonelor economice libere.

Scopul final ar trebui să fie crearea unor zone economice libere cu perspective de dezvoltare, cum ar fi ZEL "Bălți" (volumul producției realizate în 2014 - 1113,65 mil. lei) cu subzonele respective și ZEL "Ungheni-Business" (volumul producției realizate în 2014 - 1570,06 mil. lei), dar nu crearea zonelor economice libere care nu au potențial și perspective de dezvoltare, de exemplu ZAL "Otaci-Business" (volumul producției realizate în 2014 – 0 lei), sau crearea unor zone economice libere pentru anumiți agenți economici.

Deci, o zonă economică liberă funcțională îmbunătățește nu doar economia unei regiuni dar reprezintă și o locomotivă a dezvoltării economiei întregului stat.

Bibliografie

1. *Anuarul statistic al Republicii Moldova 2014.*
2. <http://www.quickmba.com/strategy/pest/>.
3. *Legea nr. 440-XV cu privire la zonele economice libere din 27.07.2011.*
4. *Legea Nr. 424 din 16.12.2004 privind revizuirea și optimizarea cadrului normative de reglementare a activității de întreprinzător.*
5. *Legea nr. 235-XVI cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător din 20.07.2006.*
6. *Raportul privind activitatea zonelor economice*

Recomandat spre publicare: 17.06.2014.